

Media-Based Coping Strategies Used by Schools during the Pandemic Process: an Evaluation from School Social Work Perspective

Cemile TOKUROĞLU

Health Sciences Institute, Çankırı Karatekin University, Çankırı, TURKEY

ORCID: 0000-0002-5173-3058

ABSTRACT

The school climate, a conjunction of several systems, has been negatively affected by the COVID-19 pandemic. The closure of schools and distance education affected school-age children psychologically. In this process, various media strategies have been developed to deal with school-based problems. With these strategies, the schools tried to support the students, their families and the teachers. In this study, the problems encountered in the school system during the COVID-19 process and the media-based coping strategies developed to tackle with these problems were examined. The systematic review method was used in the study. According to the findings the problems faced by students, families and teachers were classified. In addition, media-based coping strategies used in schools were examined within the scope of school social work. According to the reviewed articles, media-based strategies are generally student-focused. In the study, it was identified that families and teachers benefited less from support strategies than students. However, it was seen that media strategies generally target problems such as stress and low motivation. Interventions for other prominent problems in the pandemic, such as the grieving process, poverty, test anxiety, and limited access to technological tools, are insufficient. School social work can intervene in all systems in the school climate based on an ecological perspective. It is thought that social workers, who can effectively benefit from media resources, can play an important role in the pandemic process.

Key words: COVID-19, Media-based strategies, Pandemic, School social work.

Pandemi Sürecinde Okulların Kullandığı Medya Temelli Başetme Stratejileri: Okul Sosyal Hizmeti Çerçevesinde Bir Değerlendirme

ÖZ

Pek çok sistemin kesişim noktası olan okul iklimi, COVID-19 pandemisinden olumsuz yönde etkilenmiştir. Okulların kapanması ve eğitimin uzaktan sürdürülmeye devam etmesi, okul çağındaki çocukları psikolojik olarak etkilemiştir. Bu süreçte okul temelli olarak karşılaşılan problemlerle başa çıkmak için çeşitli medya stratejileri geliştirilmiştir. Geliştirilen bu stratejiler ile öğrencilere, ailelerine ve öğretmenlere destek olmaya çalışılmıştır. Bu çalışmada, COVID-19 sürecinde okul sisteminde karşılaşılan problemler ve bu problemlere yönelik geliştirilen medya temelli baş etme stratejileri incelenmiştir. Çalışmada sistematik derleme yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, karşılaşılan sorunlar öğrencilerin, ailelerin ve öğretmenlerin karşılaştıkları problemler şeklinde sınıflandırılmıştır. Ayrıca okullarda kullanılan medya temelli baş etme stratejileri, okul sosyal hizmeti kapsamında incelenmiştir. İncelenen makalelere göre, medya temelli stratejiler genellikle öğrenci odaklıdır. Çalışmada ailelerin ve öğretmenlerin, destek stratejilerinden öğrencilere oranla daha az yararlandıkları tespit edilmiştir. Bununla beraber medya stratejilerinin genel itibarıyla stres ve motivasyon düşüklüğü gibi sorunları hedef aldığı görülmektedir. Yas süreci, yoksulluk, sınav kaygısı ve teknolojik aletlere erişim kısıtlılığı gibi pandemide öne çıkan diğer problemlere yönelik müdahaleler yetersiz kalmaktadır. Okul sosyal hizmeti, ekolojik perspektifi temel alarak okul iklimindeki tüm sistemlere müdahale edebilmektedir. Medya kaynaklarından etkin biçimde yararlanabilen sosyal hizmet uzmanlarının pandemi sürecinde önemli rolleri üstlenebileceği düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: COVID-19, Medya stratejileri, Okul sosyal hizmeti, Pandemi.

GİRİŞ

Bir hastalığın dünya çapında yayılmasına pandemi adı verilmektedir. Dünya tarihine bakıldığında küresel pandemiler, 10-50 yıl gibi sürelerde şiddeti ve yarattığı etki değişerek tekrarlanmaktadır. Pandemi, şiddetine bağlı olarak kimi durumlarda ülke ekonomisinin sarsılmasına, kamu düzeninin bozulmasına ayrıca eğitim kurumlarının aksamasına neden olabilmektedir (Sağlık Bakanlığı 2019: 2). 2019 yılında Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan COVID-19 salgını bir pandemiye neden olmuştur. Küresel hareketliliğin fazla olması ve doğası sebebiyle kolayca yayılabilen bu virüs, okulların kapanmasından seyahat kısıtlamalarına varana dek yaşamı pek çok noktada olumsuz etkilemiştir. COVID-19'un eğitim üzerindeki olumsuz etkileri incelendiğinde sağlığın bozulması, yoksulluğun derinleşmesi, eğitimde aksamaların yaşanması, okulların kapanması, okul terki ve eğitimin uzaktan devam etmesi gibi problemler dikkat çekmektedir (Balci 2020).

Sosyal hizmet açısından bakıldığında, bireylerin biyo-psiko-sosyal açıdan tam iyilik halinin sağlanması noktasında çalışmalar yürüten uzmanlar için pandemi gibi afet dönemleri daha fazla çalışma ve uygulamayı beraberinde getirmektedir. Nitekim COVID-19 ile mücadele aşamasında Sağlık Bakanlığının yayınladığı Ulusal Hazırlık Planı'nda psikososyal desteğe fazlaca yer verildiği görülmektedir (Sağlık Bakanlığı 2019: 193). Karantina ile birlikte insanların uzun müddet evde kalmalarının gerekliliği, bireylerde ruhsal ve davranışsal sorunlara yol açmaktadır (Yıldırım ve diğerleri 2020). Aynı zamanda pandeminin insan hayatında geniş alanlara yayılarak etki etmesi pek çok sistemin kesişim noktası olan okul ikliminin şiddetli biçimde etkilenmesine neden olmaktadır. Pandemi sürecinde aile, öğrenci, öğretmen, okul yönetimi, okul personeli gibi sistemler biyolojik, psikolojik ve sosyal açıdan etkilenmektedir (Sedillo Hamann ve diğerleri 2021).

Çocuklar, yetişkinlerle karşılaştırıldığında kendi biyo-psiko-sosyal gereksinimlerini bağımsız şekilde karşılayabilecekleri kaynaklara erişimde zorluk yaşamaktadır. Bu noktada çocuklar, deneyim ve beceri eksiklikleri yaşadıklarından pandemi gibi travmatik olaylardan en fazla etkilenen grupların başında gelmektedir (Akoğlu ve Karaaslan 2020). Biyolojik

afet olarak adlandırılan bu COVID-19 döneminde çocukların hem ebeveynler hem de uzmanlar tarafından uygun şekilde desteklenmeleri gerekmektedir. Ancak bu gibi küresel salgın süreçlerinde, ebeveynlerin de durumdan çeşitli biçimlerde olumsuz etkilendiği bilinmektedir (Öztürk ve diğerleri 2020). Örneğin, okulların kapanması ile öğrenciler evden eğitim almak mecburiyetinde kalmış ve bu durum ebeveynlerin üzerine fazlaca yük almasına sebep olmuştur. Nitekim çocuklara bakım veren büyükanne, büyükbaba ve bakıcı gibi kaynaklar çoğunlukla kısıtlanmıştır. Pandemi dönemi, aile içerisinde çatışmanın artmasına ve buna bağlı olarak stres, şiddet ve istismarın çoğalmasına neden olmaktadır. Finansal istikrarsızlık ile karşı karşıya kalan aile üyelerinin destek mekanizmaları zayıflamakta ve stres seviyeleri yükselmektedir (Öztürk ve diğerleri 2020). Bütün bu koşulların, çocuğu gelişimsel ve davranışsal olarak olumsuz etkileyeceği dolayısıyla okul başarısında eksi yönde bir hareket görüleceği düşünülmektedir. Sedillo Hamann ve diğerlerine göre (2021) okul sosyal hizmet uzmanları pandemi dönemindeki sorunların çözümüne yönelik önemli roller üstlenmektedir.

Sosyal hizmet disiplininin bir uygulama alanı olan okul sosyal hizmeti, okul iklimi içerisindeki sorunların tespit edilmesini ve bu sorunların çözümü için birey, grup ve toplum müdahaleleri gerçekleştirilmesini kapsamaktadır. Okullarda görevli olan sosyal hizmet uzmanlarının okul, ev ve toplum arasında köprü görevi görerek bağlantı kurucu rolü üstlendikleri görülmektedir. Müdahale edilen sorun alanlarını ise genel itibarıyla şiddet mağduru çocuklar, akran zorbalığı, ekonomik yetersizlik, suça sürüklenme, devamsızlık, bağımlılık, ihmal, istismar vb. problemler oluşturmaktadır (Yeşilkayalı 2016). İlk olarak 1900'lü yıllarda ABD'de dost ziyaretçiler adıyla başlayan okul sosyal hizmeti, zamanla pek çok ülkede yaygınlaşmıştır (Jarolmen 2017: 12). Türkiye'de ise bu alanda pek çok girişim yapılmasına rağmen somut olarak ilerleme kaydedilmemiş ve yapılan girişimler proje düzeyinde kalmıştır (Yeşilkayalı 2016).

Jarolmen'e göre (2017: 17) açık bir sistem olarak okul, iç içe olduğu ekonomik, sosyal ve politik iklimin tesiri altında kalmaktadır. Bu durum okulun toplum ve aile gibi diğer sistemler ile etkileşim halinde olduğu anlamına gelmektedir. Sosyal hizmet uzmanı, bu etkileşim sisteminde aktif bir rol olarak denge kurmaya çabalamaktadır. Pandemi

dönemiyle birlikte okul iklimi içerisinde yer alan mevcut sorunlar derinleşmiş ve bu sorunlara yenileri eklenmiştir. Ancak okulların kapanması, sosyal hizmet uzmanlarının uygulamalarında farklı yöntemler kullanmasını zorunlu hale getirmiştir.

Deloitte'nin yayınladığı rapora göre (2020) pek çok ülkede kamu kuruluşları ve özel sektör tarafından, teknolojinin avantajlarından en üst seviyede faydalanmak hedeflenmiştir. Bu nedenle kamu ve özel sektör kuruluşlarının ortak çalışmalar yürüttüğü bildirilmiştir. Bu gelişmelerin elbette bütün meslekleri etkileyeceği ve meslek gruplarının medya araçlarını, alanları ile bütünleştirmelerinin gereklilik haline geleceği öngörülmektedir. Bununla birlikte okul sosyal hizmetinde de teknolojik araçların ve sosyal medyanın kullanımı etkinleştirilmek mecburiyetindedir (Sedillo Hamann ve diğerleri 2021). Okul Sosyal Hizmeti alanında faaliyet gösteren dernekler bu noktada uzmanları desteklemek için çeşitli yayınlar yapmakta ve eğitimler düzenlemektedir. Müdahale edilmesi gereken sorunlar, uygulamalarda teknolojinin etkin kullanımı ve etik sorumluluklar gibi temel noktalarda, uzmanların desteklenmesi önemli bir unsurdur.

Medya araçlarının sosyal hizmet alanında kullanımı, teknolojik gelişmelerin çoğalması ile mümkün olmuştur. 1980'li yıllarda bilgisayar teknolojileri ile birlikte kayıt altına alma noktasında teknoloji, insani hizmetlerde aktif olarak kullanılmaya başlanmıştır. İlk olarak çocuk refahı alanında, özellikle istismarın önlenmesine yönelik kurumlar arası bilgi paylaşımının artırılmasında kullanım gerekliliği ortaya çıkmıştır. İstismar vakalarının artması ve sonucunda yaşanan ölümler, devletleri bütüncül bir bilgi sisteminin kuruluşuna yöneltmiştir. Bilgi paylaşımı ile başlayan bu süreç, teknolojinin işlevselliği nedeni ile giderek mesleki uygulamaların tamamına yayılmıştır (Öngen 2014: 22). Kurumlar arasında etkin bağlantı kurma, veri toplama ve raporlama, personel gelişimi, gönüllü yönetimi, uzmanların müracaatçılar ile etkileşiminin desteklenmesi gibi durumlar, teknolojinin etkin kullanıldığı alanlara örnek gösterilebilmektedir. Bahsedilen unsurlar, sosyal hizmette teknolojinin dolaylı bir araç olarak kullanılmasına örnektir. Medya araçlarının doğrudan müdahalelerde kullanımı her ne kadar gelişme gösterdiyse de bu durum daha nadir olarak gerçekleşmektedir (Chan ve

Ngai 2018).

Günümüzde teknolojinin gelişmesiyle danışmanlık hizmetleri telefon ve bilgisayar gibi aletler aracılığı ile çevrimiçi vermeye başlanmıştır. Bu açıdan bakıldığında, sosyal hizmet uzmanlarının çağa ayak uydurarak dijital yapabilirliklerini artırmaları ve hem profesyonellere hem de müracaatçılara yönelik hazırlanan uygulamaları, web sitelerini, yardımcı robotik teknolojileri ve sosyal medyayı kullanabilmeleri önemli bir gereksinim olarak görülmektedir (Yıldırım ve diğerleri 2020). Sosyal hizmet disiplini dijital kullanım giderek yaygınlık göstermektedir. Chan ve Ngai tarafından yapılan çalışmada (2018) özellikle Hong Kong'da medya temelli sosyal hizmet uygulamalarının yaygınlığından bahsedilmektedir. Çalışmada, bölgenin teknolojik alt yapısının uygun olması ve sosyal medyanın insani hizmetlerde kullanımına yönelik kısıtlamaların olmaması, medya temelli uygulamaların artmasında sebep olarak gösterilmektedir. Buna göre Hong Kong'da, pek çok soruna yönelik proje temelli gençlik destek ağları kurulmuştur. Ayrıca çalışmada, medya üzerinden gerçekleştirilen uygulamaların düşük maliyetli olmasının ve sosyal medya üzerinden toplumdaki kendini soyutlayan gençlere daha kolay ulaşılmasının medyanın avantajları arasında olduğundan bahsedilmektedir.

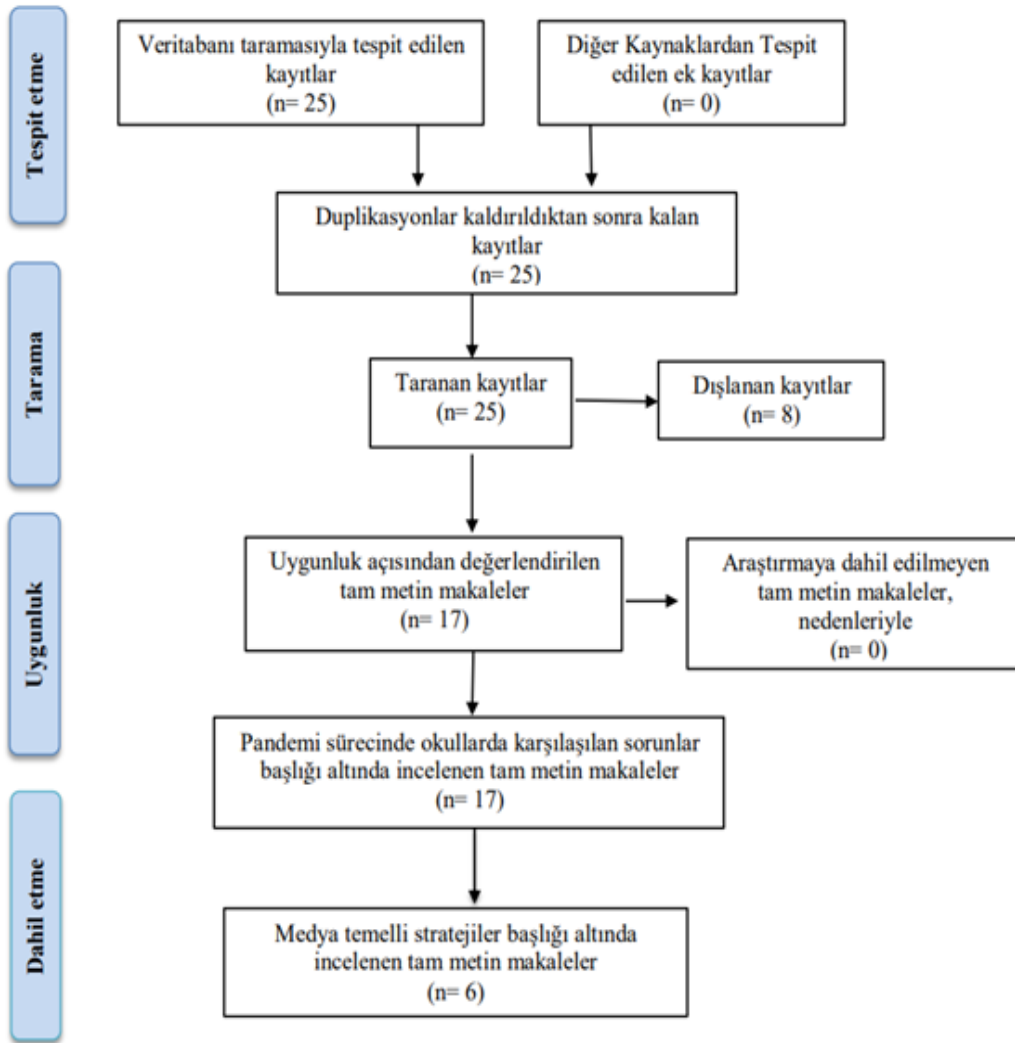
Okul sosyal hizmeti özelinde incelendiğinde, okul ikliminde meydana gelen akran zorbalığı, şiddet, bağımlılık gibi sorunlar ile baş etmek üzere tasarlanan uygulamalarla karşılaşmaktadır (Sedillo Hamman ve diğerleri 2021). Bu uygulamalara KİVA gibi müdahale programları ve No Trap gibi sosyal destek ağları örnek olarak gösterilebilmektedir. Bahsedilen program ve ağlar medya araçlarını temel alarak çocukların sosyal becerilerini geliştirme üzerine tasarlanmıştır. Aynı zamanda sosyal hizmet alanında bilinçlendirme kampanyaları için tasarlanan kamu spotları, animasyonlar ve çocuklar için tasarlanan çizgi film ve bilgisayar oyunları sosyal hizmetin medya ayağında kullanılan araçlar arasında yer almaktadır. Okul sosyal hizmetinde, medya araçları -özellikle pandemi döneminde- önem kazanmıştır. Bu dönemde bireysel ve grup müdahaleleri sanal ortama taşınarak öğrenci, veli ve öğretmenlere psikososyal destek sağlanmaya çalışılmıştır (Sedillo Hamman ve diğerleri 2021). Daha önceki dönemlerde okul sosyal

hizmeti uygulamalarında medyanın dezavantajlı bireylere ulaşma, çocukların sosyal becerilerini geliştirmede kalıcılığı sağlama vb. hedeflere yönelik kullanıldığı görülmektedir. Pandemi döneminde ise medya, iletişim aracı olma rolü ile ön plana çıkmaktadır (Daftary ve diğerleri 2021).

Bu çalışmanın temel amacı; Türkiye’de COVID-19 sürecinde sürdürülen çalışmalara göre pandemi sürecinin okul iklimi üzerindeki etkisini ve yol açtığı sorunları ortaya koyarak okulların medya kaynaklı baş etme stratejilerini, okul sosyal hizmeti bağlamında değerlendirmektir. Bununla birlikte diğer bir amaç, pandemi süreci için okul sosyal hizmeti alanında medya üzerinden yapılabilecek uygulamaları ortaya koymak olarak belirlenmiştir.

MATERYAL VE METOT

Çalışmada, sistematik derleme yöntemi kullanılmıştır. İlk olarak mevcut literatür taranmış ve ulaşılan makaleler önceden belirlenen kriterler çerçevesinde elemeye tabi tutulmuştur. Bu kapsamda, Türkiye’de yapılan ve tam metin olarak yayınlanan orijinal araştırma makaleleri çalışmaya dâhil edilirken, birincil veriler içermeyen derleme makaleleri çalışmadan dışlanmıştır. Çalışmanın ilk aşamasında, makalelere Google Akademik veri tabanından ulaşılmıştır. Arama motorunda “COVID-19”, “pandemi”, “okul”, “öğrenci”, “eğitim”, “öğretmen”, “psikoloji”, “etki” ve “problem” terimlerini içeren cümleler aratılmıştır. Bu kapsamda, Türkçe dilinde yazılan ve orijinal araştırma makalesi olan 25 makaleye ulaşılmıştır. Anahtar kelimeler,

Şekil 1. Sistematik derleme akış şeması (Moher ve diğerleri, 2009).

çalışmanın hedeflerine uygun olarak belirlenmiştir. Buna göre anahtar kelimelerin belirlenmesinde, pandemi döneminde okul ikliminde meydana gelen sorunları ve bu sorunlara yönelik uygulanan baş etme stratejilerini içeren makalelere ulaşmak esas alınmıştır. Makalelerin araştırmaya dâhil edilmesi için 02.04.2021 tarihinde yapılmaya başlanan ve aralıklarla devam eden taramalara 05.06.2021 tarihinde son verilmiştir. Ulaşılan makalelerden 8 tanesi birincil veriler içermediği, tam metin olmadığı veya derleme çalışması olması nedeniyle elenmiştir. Geriye kalan 17 orijinal araştırma makalesi, çalışma kapsamında incelenmiştir.

İncelenen makaleler, çalışmanın amacına uygun şekilde analiz edilerek tematik başlıklar altında sınıflandırılmıştır. COVID-19 sürecinin okullara etkisi

pandeminin öğrenciler, öğretmenler ve aileler üzerindeki etkileri başlıkları altında ortaya konmuştur. Ayrıca, belirtilen 17 makalenin içinde yer alan 6 makale özelinde, pandemi sürecinde meydana gelen sorunların çözümü noktasında okulların yararlandığı medya temelli baş etme stratejileri, okul sosyal hizmeti çerçevesinde incelenmiştir.

BULGULAR

3.1. Alanyazın Taraması

Bu sistematik derlemede, belirlenen kriterlere göre seçilmiş 17 araştırma makalesi incelenmiştir. Yapılan alan yazın taraması sonucunda ulaşılan ve çalışmaya dâhil edilen makaleler ve özellikleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Çalışmaya dâhil edilen makaleler ve özellikleri

Yazar ve Makale Yılı	Başlık	Tür	Amaç	Örneklem	Ölçüm Aracı
Yunus Kara (2020)	Pandemi sürecindeki öğrenci deneyimleri: Bakırköy ilçesi örneği	Nicel (Kesit tarama)	Öğrencilerin pandemiye ilişkin deneyimlerinin belirlenmesi	İlkokul 4 ve lise 4 aralığındaki öğrenciler (n= 2590)	Kişisel Bilgi Formu ve Pandemiye İlişkin Deneyimler Formu
Murat Çakın ve Ebru Külekçi Akyavuz (2020)	COVID-19 süreci ve eğitime yansımaları: Öğretmen görüşlerinin incelenmesi	Nitel	Öğretmenlerin görüşüne göre COVID-19 sürecinde yaşanan problemler ve öğrenciyi motive etme yollarının saptanması	İlkokul ve ortaokul öğretmenleri	Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu
M. Serhat Öztürk, Nihan Yılmaz, Didem Demir Erbil, ve Oya Hazer (2020)	COVID-19 Pandemi döneminde hanehalkındaki çatışma ve birlik-beraberlik durumunun incelenmesi	Nicel	COVID-19 pandemisinin etkisiyle hanehalkı üyelerinin ilişkilerinde ortaya çıkması muhtemel çatışma ve birlik-beraberlik durumunu etkileyen faaliyetlerin incelenmesi	(n= 20)	COVID-19 Hanehalkı Ölçeği (CHÇÖ) (Covid-19 Household Environment Scale (CHES))
Büşra Bakıoğlu ve Mustafa Çevik (2020)	COVID-19 pandemisi sürecinde fen bilimleri öğretmenlerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri	Nitel (Olgubilim)	Pandemi sürecinde fen bilimleri öğretmenlerinin uzaktan eğitim deneyimlerinin incelenmesi	Hanehalkı üyeleri	Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu
Çağla İlbasmış, Ayşe Toksoy Aksoy, İrem Cihanurdu, Hatice Ünver, Ayşe Rodopman Arman (2021)	COVID -19 salgınının çocukların ruh sağlığı üzerindeki etkileri	Nicel (Tanımlayıcı kesitsel araştırma)	Pandemi sürecinde ebeveynlerin çocukları ile ilgili gözlemlerinin değerlendirilmesi	Ebeveyn (n= 424)	Anket
Mustafa Erol ve Ahmet Erol (2020)	Koronavirüs pandemisi sürecinde ebeveynleri gözünden ilkökul öğrencileri	Nitel Fenemoloji (Olgubilim)	Pandemi sürecinde ilkökul öğrencilerinin deneyimlerinin ebeveyn gözünden incelenmesi	Ebeveyn ve öğrenci (n= 11)	Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu
Firdevs Çakar Savi ve Kıvanç Uzun (2021)	COVID -19 pandemi sürecinin ergenlerin ve ebeveynlerinin yaşamına yansımaları: Ebeveyn bakış açısından bir değerlendirme	Nitel Fenemoloji (Olgubilim)	COVID-19 pandemi döneminin ergenlerin ve ebeveynlerinin yaşamına yansımalarının, ebeveynlerin bakış açısından değerlendirilmesi	Ebeveyn (n= 50)	Kişisel bilgi formu ve Covid-19 Pandemi Döneminde Yaşanan Sorunlara İlişkin Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Tablo 1. (Devam) Çalışmaya dâhil edilen makaleler ve özellikleri

Yazar ve Makale Yılı	Başlık	Tür	Amaç	Örneklem	Ölçüm Aracı
Ayfer Alper (2020)	Pandemi sürecinde K-12 düzeyinde uzaktan eğitim: Durum çalışması	Nitel (Açıklayıcı durum çalışması)	Uzaktan eğitim sürecinin değerlendirilmesi	Öğretmen (n= 71)	Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu
Ergün Yurtbakan ve Salih Akyıldız (2020)	Sınıf öğretmenleri, ilkokul öğrencileri ve ebeveynlerin COVID-19 izolasyon döneminde uygulanan uzaktan eğitim faaliyetleri hakkındaki görüşleri	Nitel Fenemoloji (Olgu bilim)	Sınıf öğretmenlerinin, ilkokul öğrencilerinin ve ebeveynlerinin COVID-19 izolasyon döneminde uygulanan uzaktan eğitim faaliyetleri hakkında görüşlerinin incelenmesi	İlkokul öğrencisi (n= 13), ebeveyn (n= 13) ve sınıf öğretmeni (n=13)	Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu
Ebru Külekçi Akyavuz ve Murat Çakın (2020)	COVID-19 salgınının eğitime etkisi konusunda okul yöneticilerinin görüşleri	Nitel Fenemoloji (Olgu bilim)	COVID-19 salgınının eğitime etkisini okul yöneticilerinin görüşleri doğrultusunda belirlenmesi ve süreç yönetiminin ortaya konması	Okul yöneticisi (n= 37)	Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu
Özgür Sirem ve Özlem Baş (2020)	Okuma güçlüğü olan ilkokul öğrencilerinin COVID -19 sürecinde uzaktan eğitim deneyimleri	Nitel (Durum çalışması)	Okuma güçlüğü yaşayan öğrencilerin uzaktan eğitim deneyimlerinin incelenmesi ve çözüm önerilerinin saptanması	Öğrenci ve veli (n= 6)	Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu
Elif Bulaç ve Murat Kurt (2020)	Sınıf öğretmenlerinin uzaktan eğitimde öğrenci motivasyonlarıyla ilgili görüşleri	Nitel (Durum çalışması)	Sınıf Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde öğrenci motivasyonuna yönelik görüşlerinin incelenmesi	Sınıf öğretmeni (n= 9)	Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu
Esra Demir Öztürk, Gülşah Kuru ve Canan Demir Yıldız (2020)	COVID -19 pandemi günlerinde anneler ne düşünür çocuklar ne ister? Anne ve çocuklarının pandemi algısı	Nitel (Durum çalışması)	Okul öncesi dönemdeki çocuklar ve annelerinin pandemi ve yeni koronavirüs hakkındaki algılarının belirlenmesi	Öğrenci (n= 14) ve anne (n= 14)	Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu
Fatma Alisinanoğlu, Rıdvan Karabulut ve Enver Türksöy (2020)	Pandemi sürecinde çocukluk dönemi korkularına yönelik aile görüşleri	Temel nitel araştırma deseni	Pandemi sürecinde sosyal izolasyona maruz bırakılan okul öncesi çocukların yaşadıkları korkuların belirlenmesi ve bu bağlamda ailelerin ürettikleri çözüm yollarının tespit edilmesi	Aile (n= 34)	Yapılandırılmış Görüşme Formu
Ceyhan Kavrayıcı ve Eren Kesim (2021)	COVID-19 Pandemisi sürecinde okul yönetimi: Nitel bir araştırma	Nitel (Durum Çalışması)	COVID-19 pandemi sürecinin okul yönetim süreçlerine yansımalarının incelenmesi	Okul müdürleri (n= 15)	Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu
Hatice Necla Keleş, Derin Atay ve Ferhat Karanfil (2020)	COVID-19 Pandemi sürecinde okul müdürlerinin öğretim liderliği davranışları	Nitel (Betimsel)	Okul müdürlerinin öğretimsel liderler olarak COVID-19 pandemisi sürecinde yaşamış oldukları sorunlara ilişkin çözüm yollarının belirlenmesi ve pandemi sonrası eğitime ilişkin görüşlerinin saptanması	Okul müdürleri (n= 14)	Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu
Zeynep Karataş (2020)	COVID-19 pandemisi sürecinin LGS ve YKS sınavına hazırlık sürecinde olan çocuk ve ergenlerin psikolojilerine yansımalarının incelenmesi	Nitel (Betimsel) ve nitel (Olgu bilim) verileri kapsayan karma bir çalışma	COVID-19 pandemisi sürecinin LGS ve YKS sınavına hazırlık sürecinde olan çocuk ve ergenlerin psikolojilerine yansımaları	Ortaokul ve lise öğrencisi (n= 663)	Kişisel bilgi Formu, Anket ve Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

3.2. Temaların Sınıflandırılması

Çalışmada öncelikli olarak pandemi sürecinde okullarda karşılaşılan sorunlar, mevcut literatürden 17 makale taranarak belirli başlıklar altında sınıflandırılmıştır. Tablo 2’de sınıflandırılan ana başlıklar, bu ana konunun altındaki alt başlıklar, alt başlıkları kapsayan içerik ve içerik ile ilgili atıf yapılan makale sayısına yer verilmiştir. Tablo 3’te ise incelenen makalelerdeki medya kaynaklı baş etme stratejileri yer almaktadır.

3.3. Pandeminin Öğrenciler Üzerindeki Etkisi

Çalışma kapsamına alınan makaleler değerlendirildiğinde, 6 tanesinde (%35) davranış problemlerine değinilmiştir. Bu çalışmalara göre, COVID-19 salgını ve beraberinde gelen okulların kapanma süreci, okul çağındaki çocukları davranışsal açıdan çeşitli şekillerde etkilemiştir. Bu konuda yapılan çalışmalar incelendiğinde, pandemi sürecinde çocuklarda hırçınlık, sebepsiz ağlama, şiddet, takıntı ve dijital bağımlılık gibi davranış problemlerinin arttığı gözlenmiştir (Kara 2020; İlbasmış ve diğerleri 2021; Erol ve Erol 2020; Savi Çakar ve

Tablo 2. Makalelerin içerikleri (n=17)

Ana başlıklar	Alt başlıklar	Kapsanan içerik	Makale sayısı ve yüzdesi	
Pandeminin öğrenciler üzerindeki etkisi	Davranış problemleri	Hırçınlık, vurma, şiddet davranışlarında artış, sebepsiz ağlama, dijital bağımlılık, takıntılı davranışlar	6	%35
	Duygusal Problemler	Özlem, kaygı, korku, motivasyon eksikliği	12	%58
Pandeminin aileler üzerindeki etkisi	İletişim Problemleri	Aile içi çatışma, ilgisizlik, iletişimsizlik	8	%47
	Ekonomik Problemler	Eve giren gelir azlığı, internete veya teknolojik aletlere sınırlı erişim	6	%35
Pandeminin öğretmenler üzerindeki etkisi	Yönetimsel Problemler	İdarecilerle eksik iletişim, sınıf yönetimi, öğrenci ile iletişim güçlüğü	5	%35
	Duygusal Problemler	Yetersizlik hissi, kaygı, beklenti yüksekliği	4	%23

Tablo 3. Medya temelli stratejilerin hedeflediği problem ve kitleler (n=6)

Ana başlıklar	Alt başlıklar	Kapsanan içerik	Makale sayısı ve yüzdesi	
Anlık mesajlaşma	Stres, motivasyon düşüklüğü	Öğrenci ve öğretmen	4	%75
Telefon görüşmesi	Stres ve motivasyon düşüklüğü	Öğrenci, öğretmen ve veli	3	%50
Sanal sanatsal faaliyetler	Stres, motivasyon düşüklüğü	Öğrenci	6	%100

Uzun 2021; Demir Öztürk ve diğerleri 2020; Alisinanoğlu ve diğerleri 2020).

Çocukların okullarının kapalı olması ve dolayısıyla sosyalleşme faaliyetlerin duraksaması, enerjilerini doğru yönlendirememelerine neden olmaktadır. Nitekim bu dönemde, sportif faaliyetlerde azalma meydana gelmiştir. Bu süreçte çocuklar, akranları ile görüşmek ve eğlenmek amacıyla dijital platformlara yönelmiştir (Erol ve Erol 2020). Bunun yanında çocuklarda oluşan davranış problemleri ve stres düzeylerinin artması, aile çatışmalarının yanında çeşitli

duygusal-psikolojik problemleri beraberinde getirmektedir.

İncelenen araştırmaların 12 tanesinde (%58) ise öğrencilerin duygusal problemlerle karşılaştıklarından bahsedilmektedir. Bu problemler açıldığında, makalelerin tamamında motivasyon eksikliğine ve özlem duygusuna yer verildiği görülürken, bunu gelecek kaygısı ve korkunun takip ettiği tespit edilmiştir (Alisinanoğlu ve diğerleri 2020; Bulaç ve Kurt 2020; Çakın ve Akyavuz 2020; Demir Öztürk ve diğerleri 2020; Erol ve Erol 2020; Kara 2020; Karataş 2020; Kavrayıcı ve Kesim 2021; Keleş ve diğerleri 2020; Külekçi Akyavuz ve Çakın 2020; Savi Çakar

ve Uzun 2020; Sirem ve Baş 2020).

Kara'nın (2020) çalışmasında, öğrencilerde yaş faktörü azaldıkça korku ve aşırı stres gibi semptomların çoğaldığından bahsedilmektedir. Araştırmaya göre, sınav dönemindeki öğrenciler ise daha fazla kaygı yaşamaktadır. Kaygıya yönelik benzer bulgulara, Karataş'ın (2020) 12. Sınıf öğrencilerini örneklem olarak yaptığı çalışmasında da rastlanmaktadır. Buna göre, sınav dönemindeki öğrencilerde uzaktan eğitim alma durumu kaygıya neden olmaktadır. Konuyla ilgili olarak bu gibi durumlarda, okul idaresi ve öğretmenler tarafından öğrencilerin motivasyonlarının yükseltilmesi için medya kanalları aracılığıyla çeşitli yollar denenmektedir.

3.4. Pandeminin Aileler Üzerindeki Etkisi

İncelenen 17 araştırma makalesinin 8 tanesinde (%47) ailedeki iletişim problemlerine, 6 tanesinde (%35) ise ekonomik problemlere rastlanmaktadır. Kapanma ile birlikte, aile bireylerinin evde olması çatışmayı beraberinde artırmıştır. Bunun tam tersi olarak bazı araştırmalarda kapanmanın aile içi iletişimi güçlendirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Genel itibari ile çocukların evden eğitim alıyor olması; akranları ile bir araya gelememeleri ve bu nedenle enerjilerini boşaltamamaları; ailelerin, öğrencilerin ödevlerine yardımcı olmasının gerekmesi ve bu motivasyonu kendilerinde bulamamaları bireyler arasında çatışmaya neden olmaktadır (Alisinanoğlu ve diğerleri 2020; Çakın ve Akyavuz 2020; Erol ve Erol 2020; İlbasmış ve diğerleri 2021; Karataş 2020; Keleş ve diğerleri 2020; Öztürk ve diğerleri 2020; Savi Çakar ve Uzun 2021). Çatışmaya yönelik yapılan araştırmalarda, hanehalkı üye sayısının artması ile çatışmanın artması arasında ilişki tespit edilmiştir. Buna karşın hanehalkının algıladığı gelir düzeyinin artması ailedeki birlik beraberliği desteklemektedir (Öztürk ve diğerleri 2020).

Pandemi döneminde aileleri en çok etkileyen noktalardan biri, ekonomik problemlerdir. Pandemi koşulları nedeni ile işten çıkarılma durumunun fazlaşması yoksulluğu derinleştirmektedir. Bunun yanında öğrencilerin bazılarının uzaktan eğitim sırasında tablet, telefon gibi teknolojik aletlere ya da internete erişimleri mümkün olmamaktadır. Okul yöneticileri, bu gibi durumlar için baş etme stratejileri geliştirmeye çalışsa da elbette yeterli düzeyde yarar

sağlanamamaktadır. (Bakioğlu ve Çevik 2020; Çakın ve Akyavuz 2020; Karataş 2020; Kavrayıcı ve Kesim 2021; Keleş ve diğerleri 2020; Külekçi Akyavuz ve Çakın 2020).

3.5. Pandeminin Öğretmenler Üzerindeki Etkisi

İncelenen 17 makalenin 5'inde (%35) öğretmenlerin karşılaştığı yönetsel problemler, 4'ünde (%23) ise duygusal problemler yer almaktadır. COVID-19 süreci ile birlikte öğretmenlerin sorumluluğu artmıştır. Sorumluluklarında olan derslerin çevrimiçi ortamda gerçekleştirilmeye çalışılmasının zorluğunun yanında öğrenci, veli ve okul yöneticileri ile yaşanan iletişim problemleri, birtakım yönetsel sorunların yaşanmasına sebep olmaktadır. Bu süreçte iletişim araçlarından kaynaklanan aksamlar yaşanması da olasıdır (Bakioğlu ve Çevik 2020; Çakın ve Akyavuz 2020; Kavrayıcı ve Kesim 2021; Keleş ve diğerleri 2020; Külekçi Akyavuz ve Çakın 2020).

Pandemi sürecinde öğretmenlerin performanslarının yüksek olması beklenmektedir ve bu durum öğretmenlerde yetersizlik hissi ile birlikte kaygı ve strese neden olmaktadır (Bakioğlu ve Çevik 2020; Çakın ve Akyavuz 2020; Keleş ve diğerleri 2020; Külekçi Akyavuz ve Çakın 2020). Okul yöneticilerinin, bu hususta öğretmenlerin motivasyonlarını artırmak için çeşitli metotlar denedikleri incelenen çalışmalarda belirtilmektedir.

3.6. Medya Kaynaklı Stratejiler

COVID-19 sürecinde meydana gelen sorunlar ile ilgili okul yöneticileri ve öğretmenlerin oluşturduğu medya temelli baş etme stratejileri incelenmiştir. İncelenen makaleler ilk etapta seçilen 17 makalenin baş etme stratejilerine yer veren 6 makalesinden oluşmaktadır. Bu 6 makalenin tamamında (%100) sanal sanatsal faaliyetlere, 4 makalede (%75) anlık mesajlaşmaya, 3 makalede (%50) telefon görüşmesine ve 4 makalede (%75) sanal teknoloji eğitimlerine yer verilmiştir.

Makalelerde bir medya temelli baş etme stratejisi olarak en fazla sanal eğlence faaliyetlerine (%100) yer verilmiştir. Bu strateji incelendiğinde, hedef kitesinin öğrenciler olduğu görülmektedir. Hedef aldığı problemleri ise motivasyon düşüklüğü ve stres oluşturmaktadır. Buna göre öğrencilere yönelik sanal gezi faaliyetleri, sanal tiyatrolar, film izleme ve sosyal medyada yarışma etkinlikleri gibi faaliyetler

düzenlenmiştir (Alper 2020; Bulaç ve Kurt 2020; Çakın ve Akyavuz 2020; Kavrayıcı ve Kesim 2021; Keleş ve diğerleri 2020; Külekçi Akyavuz ve Çakın 2020).

İncelenen çalışmaların 4 tanesinde (%75) anlık mesajlaşma stratejisinin kullanıldığı görülmektedir. Buna göre öğrenciler, mesaj yolu ile motive edilmeye çalışılmaktadır. Özellikle daha küçük sınıflarda kullanılan bu yöntem, mesajlaşma uygulamaları üzerinden eğlenceli çıkartma ve müzik gönderimini içermektedir (Çakın ve Akyavuz 2020; Kavrayıcı ve Kesim 2021; Keleş ve diğerleri 2020; Külekçi Akyavuz ve Çakın 2020).

Medya temelli stratejiler kapsamına dâhil edilen makalelerin 3 tanesinde (%50) telefon görüşmelerine yer verilmiştir. Bahsedilen telefon görüşmesi stratejisine göre öğrenciler, telefon aracılığıyla bilgilendirilmekte ve öğretmenleri tarafından gerekli olduğu düşünülen durumlarda motivasyon görüşmeleri yapılmaktadır. Bunun yanında stratejinin hedef kitesinde öğrenciler ile birlikte veliler ve öğretmenler yer almaktadır. Veliler telefon görüşmesi yoluyla COVID-19 pandemisi hakkında bilgilendirilmektedir. Öğretmenlerde kullanımı ise okul yönetimi tarafından gerçekleştirilmektedir. Buna göre motivasyonu yükseltmek adına, okul idaresi tarafından öğretmenler ile görüşmeler yapılmaktadır (Bulaç ve Kurt 2020; Kavrayıcı ve Kesim 2021; Külekçi Akyavuz ve Çakın 2020).

Sanal teknoloji eğitimleri stratejisi incelendiğinde 4 makalede (%75) bu konuya yer verildiği görülmektedir. Bununla birlikte stratejinin hedef kitesini sadece öğretmenlerin oluşturduğu tespit edilmiştir. Buna göre öğretmenler, teknoloji kullanımının artması nedeniyle yetersizlik hissedebilmektedir. Motivasyonu yükseltmek ve dijital becerilerini artırmak amacıyla okul yönetiminin yönlendirmesi ya da kendi kararları ile öğretmenler, teknoloji kullanımına yönelik eğitim almayı tercih etmektedir (Alper 2020; Bulaç ve Kurt 2020; Kavrayıcı ve Kesim 2021; Keleş ve diğerleri 2020).

TARTIŞMA

Çalışmanın amacı; pandemi döneminin okullar üzerindeki etkisini ortaya koyarak, bu sorunlar ile başa çıkmak için oluşturulan medya temelli baş etme stratejilerini, okul

sosyal hizmeti çerçevesinde değerlendirmektir. İncelenen çalışmalara göre, okul iklimi içerisinde pandemi kaynaklı sorunlar meydana gelmiş ve bu sorunlara yönelik medya temelli stratejiler geliştirilmiştir. Stratejilerin hedef aldığı problemler incelendiğinde, genel itibari ile motivasyon düşüklüğü ve stres üzerine odaklanıldığı görülmektedir. Hedef kitle incelendiğinde ise öğrenci, veli ve öğretmenlerin yer aldığı görülmektedir. Ancak okul idaresine yönelik herhangi bir müdahale söz konusu değildir. Stratejilerin hedefinde çoğunlukla öğrenciler yer almaktadır. Bu grubu öğretmenler ve veliler takip etmektedir. Bu aşamada okulların baş etme stratejilerinin dar bir kitleyi hedef aldığı dolayısıyla sistemlere yönelik eksik müdahale gerçekleştirildiği görülmektedir.

Okul sosyal hizmeti alanında, okul iklimi içerisindeki tüm sistemlere odaklanılmaktadır. Bu noktada Sedillo Hamann ve diğerlerinin (2021) yayımladığı makalede aile, öğretmen, öğrenci ve yönetimi kapsayan müdahalelerin gerçekleştirildiği görülmektedir. Nitekim okul sosyal hizmetinin hedefinde aile, öğrenci, öğretmen ve okul yönetimine yönelik kapsayıcı müdahalelerin tasarlanarak okul ikliminin iyileştirilmesi yer almaktadır (Yeşilkayalı 2016). Stratejilerin hedef kitlelerinin sınırlı olmasının yanında, odaklanılan problemler pandeminin getirdiği sorunların sadece küçük bir kısmını oluşturmaktadır. Örneğin, okul sosyal hizmetinin çalışma alanlarından biri olan yas süreci, özellikle pandemi döneminde sıkça karşılaşılabilen bir alan olarak karşımıza çıksa da (Sedillo Hamann ve diğerleri 2021) incelenen makalelerde buna yönelik bir stratejiye rastlanmamıştır.

Velilere yönelik stratejilerin telefon görüşmesi ile sınırlı olduğu görülmüş, bunun dışında herhangi bir müdahaleye rastlanmamıştır. Ancak pandemi sürecinden büyük oranda etkilenen sistemi yine aileler oluşturmaktadır. Pandemi sürecinin aileler için yorucu olduğu bilinmektedir. Nitekim Sami Çakar ve Uzun'un (2020) aileler üzerine yaptıkları çalışmada ebeveynlerin, ergenlerle iletişim kurmaya dair eğitime ve psikolojik desteğe yönelik taleplerine yer verilmiştir. Bu noktada, Türkiye'de çeşitli bakanlıklar bünyesinde psikososyal destek hatları kurularak hizmet vermeye başlanmıştır. Örnek olarak Milli Eğitim Bakanlığı'nın bu yönde çalışmaları bulunmaktadır. Mevcut durumda hizmet veren hat incelendiğinde, genel itibari ile öğrenci ve velilerin

pandemi sürecinde karşılaştıkları sorunları kapsadığı ve gelen talebe yönelik çalışmaların sürdürüldüğü görülmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2020). Keleş ve diğerleri (2020) tarafından yapılan çalışmada, okul idaresinin bu hizmete yönelik velileri yönlendirdiği görülmüş ve işlevsel bulunduğu dair geri dönütler alınmıştır. Bu noktada şuna dikkat edilmesi gerekir ki, Türkiye’de kurulan psikososyal destek hatlarından faydalanmak için öncelikle teknolojik bir alete sahip olmak, daha sonrasında kurulan hatlar ile ilgili bilgi sahibi olmak ve en nihayetinde bu hizmeti talep etmek gerekmektedir. Bu hizmeti talep etmek genel itibariyle Keleş ve diğerlerinin (2020) çalışmasında yer aldığı gibi okul idaresinin, öğretmenlerin ya da rehber öğretmenin, öğrenci ve ailesinin durumunu fark ederek yönlendirmesi ile mümkün olmaktadır. Bu konuda okul sosyal hizmetinin yaygınlaştırılması, bu tür sorunlara müdahaleyi hızlı ve doğrudan etkili kılmaktadır. Sosyal hizmet uzmanının bağlantı kurucu rolü bulunmaktadır (Yeşilkayalı 2016). Bu rolün pandemi döneminde çeşitli destek mekanizmalarını (sivil toplum kuruluşları, projeler, kamu hizmetleri, sosyal destek ağları vb.) öğrenci ve aileler ile bir araya getirme noktasında yararlı olacağı düşünülmektedir. Daftary ve diğerlerinin (2021) çalışmasında pandemi sürecinde ABD’deki ailelere yönelik okul sosyal hizmeti uygulamalarına yer verilmiş ve ebeveynlere yönelik çalışmaların önemi vurgulanmıştır. Çalışmada, 20 sosyal hizmet uzmanı ile uyguladıkları müdahaleler hakkında görüşülmüştür. Görüşülen sosyal hizmet uzmanlarının, ilk etapta ailelerin temel ihtiyaçlarının karşılandığından emin olmak için sürekli iletişim halinde olduklarından bahsettikleri görülmektedir. Bunun yanında, görüşülen bir sosyal hizmet uzmanının okul psikoloğu ile ortak çalışmalar yürüttüğünden ve aileler ile toplum kaynaklarını (gıda, kamu hizmeti, kiralama vb.) buluşturmak adına bir web sitesi oluşturduklarından bahsedilmektedir.

Türkiye’de okul sosyal hizmeti uygulaması bulunmamaktadır. Bu hususta Sedillo Hamann ve diğerlerinin (2021) çalışması gözden geçirilmiş ve pandemi sürecinde yapılan profesyonel müdahaleler incelenmiştir. Buna göre pandemi döneminde, okul sosyal hizmet uzmanları aile, öğrenci ve öğretmenlere yönelik medya temelli sanal müdahale planları geliştirmiştir. Kriz ile başa çıkma, kaybın ardından meydana gelen yas süreci ve krizde ebeveynlik alanlarında ailelerin desteklendiği

incelenen makalede belirtilmiştir. Daftary ve diğerlerinin (2021) çalışmasında ABD’de öğrencilere yönelik belirli periyotlarla psikososyal ihtiyaç kontrollerin yapıldığına değinilmektedir. Bu kontroller sırasında, sosyal hizmet uzmanları tarafından veliler ile telefon kullanılarak 30 dakika görüşme yapılmakta ve bu sayede ebeveynlere duygusal destek verilmeye çalışılmaktadır. Yapılan sanal müdahalelerin etkililiği ise net olarak bilinmemektedir. Jarolmen’in (2017: 148) okul sosyal hizmeti üzerine yazdığı kitapta e-terapiler üzerinde durulmuş ve başarı oranının e-terapilerde (%76) yüz yüze müdahaleye (%91) göre daha düşük olduğuna değinilmiştir. Bunun yanında, medya müdahalelerindeki etik kaygılara yer verilerek etik standartların yerli yerinde olması gerektiğine dikkat çekilmiştir. E-terapilerin başarı oranı, yüz yüze müdahalelere göre daha düşük olsa da pandemi sürecinde başvurulması gereken çözümlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öğrencilere yönelik geliştirilen stratejiler, diğerlerine göre daha çeşitli biçimde gelişim göstermektedir. Bu noktada geliştirilen sanal eğlence stratejilerden biri, öğrencilerin dijital ağlardan arkadaşları ile görüşmelerinin sağlanmasıdır. Ancak bu durum dijital bağımlılık riskine yol açmaktadır. Yapılan araştırmalara göre, teknolojik araçlarla geçirilen süre dijital bağımlılığı artırabilmektedir. Nitekim çalışma kapsamında yer alan Savi Çakar ve Uzun’un (2020) aynı zamanda Karataş’ın (2020) çalışmalarında öğrencilerin pandemi döneminde dijital bağımlılıklarının arttığı belirtilmiştir. Gelecek ve sınav kaygısına yönelik müdahalelerin oldukça yetersiz kaldığı ve var olan stratejilerin anlık mesajlaşma, eğlence etkinlikleri gibi geleneksel stratejilerden oluştuğu görülmektedir. Okul sosyal hizmeti açısından bakıldığında, bu dönemde yaşanabilecek stres ve kaygıya karşın öğrencilerinin risk durumları (önceden bildirilen ruh sağlığı problemleri, konut istikrarsızlığı, düşük ekonomik gelir vb.) analiz edilerek devamlı kontrollerinin yapılması ve psikososyal açıdan destek sağlanması önemlidir (Sedillo Hamann ve diğerleri 2021). Bulgular kısmında bahsedildiği üzere, Karataş’ın (2020) çalışmasında uzaktan eğitimin sınav kaygısını artırdığından söz edilmektedir. Bu soruna yönelik oluşturulan stratejiler, öğrencileri destekleyerek anlık rahatlama sağlasa da çözüme yönelik kapsamlı müdahalelerin oluşturulması ve öğrencilerin kaygı ile başa çıkma mekanizmalarının güçlendirilmesi gerektiği

düşünülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Okul sosyal hizmeti, okul kurumuna ekolojik perspektiften yaklaşılarak etkileşimde bulunduğu tüm sistemlere müdahale etmektedir. Bu sistemler aile, öğrenci, öğretmen ve okul yönetimi şeklinde özetlenebilmektedir. Sistemlere müdahale edilmesindeki asıl amaç, okul ikliminin iyileştirilmesi ve dolayısıyla öğrencilerin çevreleriyle uyumunun güçlendirilerek sosyal ve akademik başarılarının artırılmasıdır (Jarolmen 2017: 19). Pandemi süreci boyunca okul sisteminde ortaya çıkan sorunlara müdahale noktasında, okul sosyal hizmetinin önemli bir konumda olduğu görülmektedir (Sedillo Hamann ve diğerleri 2021). Nitekim sosyal hizmet uzmanları sorunlara mikro, mezzo ve makro düzeyde müdahale edebilme becerilerine sahiptir. Türkiye’de okul sosyal hizmeti olmamasına karşın çalışmanın tartışma bölümünde ABD’de yapılan uygulamalara iki makale (Daftary 2021; Sedillo hamann ve diğerleri 2021) üzerinden yer verilmiştir. Bu çalışmalarda müdahalelerin gerçekleştirilmesine yönelik medya araçlarının etkin bir şekilde kullanılabilirdiği görülmektedir. Ailelere psikososyal destek verilmesi, aile ve toplum kaynaklarının buluşturularak temel ihtiyaçlara ulaşımın sağlanması, öğretmenlere duygusal destek verilmesi, okul yönetimi ve aile arasında bağlantının sağlanması, öğrencilerin sınav ve gelecek kaygılarının azaltılmasına yönelik çalışmaların yapılması, yas sürecine yönelik bireylere destek sağlanması vb. faaliyetler pandemi sürecindeki sorunların çözümünde öne çıkan noktaları oluşturmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, okul sosyal hizmetinin uygulamaya konularak yaygınlaştırılmasının okul iklimindeki sorunların çözümünde kilit noktayı oluşturacağı düşünülmektedir.

Makaleye dâhil edilerek incelenen çalışmalarda, pandemi döneminde ortaya çıkan sorunlara yönelik oluşturulan stratejilerin yetersiz kaldığı tespit edilmiştir. Ayrıca psikososyal desteğe okulda sürekli bulunan bir personel yerine, okul dışı kaynaklardan erişim sağlandığı görülmektedir. Bu noktada, destek mekanizmalarına daha dolaylı yollardan ulaşılması ve öğrenci takibinin pek mümkün olmaması okul sosyal hizmetine duyulan ihtiyacı ön plana çıkarmaktadır. Sosyal hizmet uygulamasının yürürlükte olduğu ülkelerde, öğrencilerin

gerek anket yardımıyla gerekse telefon görüşmeleri ile sık sık takibinin yapıldığı ve psikososyal ihtiyaçlarına yönelik müdahale planlarının geliştirildiği görülmektedir (Daftary 2021).

Bu derleme çalışması, gelecekte yapılabilecek olan araştırmalara çerçeve çizmeyi ve pandemi gibi küresel salgın durumlarında okul ikliminde meydana gelebilecek olan sorunları genel hatları ile ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışmada bir diğer amaç ise; pandemi süreci için okul sosyal hizmeti alanında medya üzerinden yapılabilecek uygulamaları ortaya koymak olarak belirlenmiştir. Derleme çalışmaları belli bir amaca yönelik hazırlanan çalışmaları bir araya getiren ve bütünsel açıdan değerlendirme noktasında betimsel nitelik taşıyan çalışmalardır. Bu araştırmada, medya temelli stratejilerin yeterince detaylandırılmaması çalışmanın sınırlı yanını oluşturmaktadır. Daha sonraki çalışmalarda okul yönetimi, öğretmen ve öğrenciler ile nitel görüşmeler yapılmak suretiyle sorun ve stratejilerin detaylandırılarak incelenmesinin, strateji dinamiklerinin belirlenmesini ve sorunlara yönelik çözüm önerilerinin çeşitlendirilmesini sağlayacağı düşünülmektedir.

ÇIKAR ÇATIŞMASI

Yazarlar tarafından çıkar çatışması bildirilmemiştir.

FİNANSAL DESTEK

Yazarlar tarafından finansal destek almadıkları bildirilmiştir.

KAYNAKLAR

- Akoğlu, G. Karaaslan, T. B. (2020). COVID-19 ve İzolasyon Sürecinin Çocuklar Üzerindeki Olası Psikososyal Etkileri, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi. 5(2), 99-103.
- Alisinanoğlu, F. Karabulut, R. Türksoy, E. (2020). Pandemi Sürecinde Çocukluk Dönemi Korkularına Yönelik Aile Görüşleri. Uluslararası Beşeri Bilimler Ve Eğitim Dergisi (IJHE), 6(14), 547 - 568.
- Alper, A. (2020). Pandemi Sürecinde K-12 Düzeyinde Uzaktan Eğitim: Durum Çalışması. Milli Eğitim, 49(1), 45-67. DOI: 10.37669/milliegitim.787735
- Bakioğlu, M. Çevik, B. (2020). COVID-19 pandemisi sürecinde fen bilimleri öğretmenlerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. Turkish Studies, 15(4), 109-129. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.43502>
- Balcı, A. (2020). Covid-19 Özelinde Salgınların Eğitime Etkileri.

- Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama, 3(3), 75-85.
- Bulaç, E. Kurt, M. (2020). Sınıf Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitimde Öğrenci Motivasyonlarıyla İlgili Görüşleri. 8. Sosyal Beşeri Ve Eğitim Bilimleri Kongresi Tam Metin Sözel Sunumlar içinde (s. 285-295). İstanbul: Güven Plus Grup A.Ş. Yayınları
- Chan, C. Ngai, S. S. Y. (2018). Utilizing social media for social work: insights from clients in online youth services. *Journal of Social Work Practice*. DOI: 10.1080/02650533.2018.1504286
- Çakar Savi, F. Uzun, K. (2021). Covid-19 Pandemi Sürecinin Ergenlerin Ve Ebeveynlerinin Yaşamına Yansımaları: Ebeveyn Bakış Açısından Bir Değerlendirme. *Pearson Journal Of Social Sciences and Humanities*, 6(12), 162-189.
- Çakın, M. Külekçi Akyavuz, E. (2020). Covid-19 süreci ve eğitime yansımaları: öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(2), 165-186
- Daftary, A. M. H. Sugrue, E. P. Gustman, B.D. Lechuğa Pena, S. (2021). Pivoting during a Pandemic: School Social Work Practice with Families during COVID-19. *Children and Schools*. 43(2), 71-78, <https://doi.org/10.1093/cs/cdab005>
- Deloitte. (2020). Yeni nesil teknolojilerin Covid-19 mücadelesindeki önemi ülke örnekleri. <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/tr/Documents/consulting/yeni-nesil-teknolojilerin-covid-19-mucadelesindeki-onemi.pdf> Erişim Tarihi: 16.05.2021
- Demir Öztürk, E. Kuru, G. Demir Yıldız, C. (2020). Covid-19 Pandemi Günlerinde Anneler Ne Düşünür Çocuklar Ne İster? Anne Ve Çocuklarının Pandemi Algısı. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 7(5), 204-220
- Erol, M. Erol, A. (2020). Koronavirüs Pandemisi Sürecinde Ebeveynleri Gözünden İlkokul Öğrencileri. *Milli Eğitim*, 49(1), (529-551). DOI: 10.37669/milliegitim.766194
- İlbasmış, Ç. Toksoy Aksoy, A. Cihanyurdu, İ. Ünver, H. Rodopman Arman, A. (2021). COVID-19 Salgınının Çocukların Ruh Sağlığı Üzerindeki Etkileri. *Gençlik ve Ruh Sağlığı Dergisi*, 28(1), 1-3. <http://www.cogepderg.com/archives/archive-detail/article-preview/covid-19-salgnnn-ocuklarn-ruh-sal-zerindeki-etkiler/47303#tabFullText>
- Jarolmen, J. Özkan, Y (Ed.). (2017). *Okul Sosyal Hizmeti Bir Uygulama Kılavuzu*, Ankara: Nika Yayınevi.
- Kara, Y. (2020). Pandemi Sürecindeki Öğrenci Deneyimleri: Bakırköy İlçesi Örneği. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 7(7), 165-176
- Karataş Z. (2020). COVID-19 pandemisi sürecinin LGS ve YKS sınavına hazırlık sürecinde olan çocuk ve ergenlerin psikolojilerine yansımalarının incelenmesi. *Gençdoğan B, Editör. Pandemi Döneminde Çocuk ve Ergen Psikolojisi*. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri; 2020. p.54-74.
- Kavrayıcı, C. Kesim, E. (2021). Covid-19 Pandemisi Sürecinde Okul Yönetimi: Nitel Bir Araştırma. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 27(1), 1005-1060. doi:10.14527/kuey.2021.004
- Keleş, H. N. Atay, D. Karanfil, F. (2020). Covid 19 Pandemi Sürecinde Okul Müdürlerinin Öğretim Liderliği Davranışları. *Milli Eğitim*, 49(1), 155-174. DOI: 10.37669/milliegitim.787255
- Külekçi Akyavuz, E. Çakın, M. (2020). Covid-19 salgınının eğitime etkisi konusunda okul yöneticilerinin görüşleri. *Turkish Studies*, 15(4), 723-737. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44140>
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2020). Koronavirüs Travmasına Karşı "Psikososyal Destek Çağrı Merkezi" Öğrenci Ve Velilerimizin Hizmetinde. <https://www.meb.gov.tr/koronavirus-travmasına-karsi-psikososyal-destek-cagri-merkezi-ogrenci-ve-velilerimizin-hizmetinde/haber/20617/tr> Erişim Tarihi: 18.06.2021
- Moher, D., Liberati, A., Tetzlaff, J., Altman, D. G., & Prisma Group. (2009). Preferred reporting items for systematic reviews and meta-analyses: the PRISMA statement. *PLoS medicine*, 6(7), e1000097.
- Öngen, Ç. (2014). Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığına Bağlı Sosyal Hizmet Kuruluşlarının Sosyal Hizmet Uygulamalarında Bilişim Teknolojilerinin Kullanımı: Ankara İli Örneği. (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı.
- Öztürk, s. M. Yılmaz, N. Erbil, Demir D. Hazer, O. (2020). Covid-19 Pandemi Döneminde Hanehalkındaki Çatışma ve Birlik-Berberlik Durumunun İncelenmesi. *Turkish Studies*, 15(4), 295-314. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44424>
- Sedillo-Hamann, D. Chock-Goldman, J. Badillo. M. A. (2021). School Social Workers Responding to the COVID-19 Pandemic: Experiences in Traditional, Charter, and Agency-Based Community School Agency Settings (in book: *Shared Trauma, Shared Resilience During a Pandemic*) (pp.135-144)
- Sirem, Ö. Baş, Ö. (2020). Okuma güçlüğü olan ilkököl öğrencilerinin Covid-19 sürecinde uzaktan eğitim deneyimleri. *Turkish Studies*, 15(4), 993-1009. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.43346>
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2019). *Pandemik İnfluenza Ulusal Hazırlık Planı*. Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü https://grip.gov.tr/depo/saglikcalisanlari/ulusal_pandemi_plani.pdf
- Yeşilkayalı, E. (2016). Okul Sosyal Hizmetinde Yaklaşım ve Model Örnekleri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1), 135-152. DOI: 10.5578/jss.10228
- Yıldırım, F. Abukan, B. Öztürk, H. Eker, H. (2020). Sosyal Hizmette Teknoloji Kullanımı ve Sosyal Hizmet Uzmanlarının Dijital Yapabilirlikleri: Covid-19 Salgını Odağında Bir Değerlendirme. *Turkish Studies*, 15(8) 3900-3916.
- Yurtbakan, E. Akyıldız, S. (2020). Sınıf öğretmenleri, ilkököl öğrencileri ve ebeveynlerin Covid-19 izolasyon döneminde uygulanan uzaktan eğitim faaliyetleri hakkındaki görüşleri. *Turkish Studies*, 15(6), 949-977. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.43780>